

ADATTÁR

FORRÁSOK

- 1.) Levéltári források
- 2.) Oklevél- és forráskiadványok

ÁLTALÁNOS IRODALOM

I. KŐFARAGÓK ÉS KŐMŰVESEK

- 1.) Névjegyzékük betűrendben
- 2.) Névjegyzékük időrendben
- 3.) Névtelenül bejegyzett kőművesek
- 4.) Kolozsvári műhelyekre vonatkozó dokumentumok

II. KŐBÁNYÁK

III. MŰEMLÉKEK

- 1.) Kolozsvár városában

Egyházi épületek	Házak (az utcák sorrendjében)
Középületek	Házak maradványai a Muzeumban
Falak és bástyák	Sirkövek
- 2.) Műemlékek Erdély-szerte
- 3.) Faragott kövek szállítása Erdély-szerte

(Az Adattár további részeit az I. 4. szakasztól kezdődően e közlemény folytatásában, a folyóirat következő számaiban közöljük.)

Források

1) Levéltári források

Kvár, Áll. Ltár. = Kvár, Állami Levéltár és ebben Kvár, Városi Levéltár.

Kvár szkve = Kolozsvár. Állami (régebben Városi) Levéltár Kvár város számadáskönyvei. Jelezve köteg (csomó), kötet és lapszám szerint, a köteg (csomó) és kötet római számmal (pl. VIII/XV = VIII. köteg, XV. kötet), a lap arab számjeggyel. Ahol a kötetszám kérdéses, ott az évszámot is jelzem.

Kvár tjkv = Kolozsvár, Állami (régebben Városi) Levéltár. A városi tanács jegyzőkönyvei.

Kvár Iratok = Kolozsvár. Állami (régebben Városi) Levéltár. A városi iratok és levelek fasciculusokba rendezve.

O. L. = Budapest, Magy. Orsz. Levéltár.

O. L. Filmtár = Budapest, M. Orsz. Ltár, Filmtár.

Kolozsvár város számadáskönyveit (1550–1690) művészettörténeti és művelődéstörténeti szempontból Kelemen Lajos muzeumi és levéltári főigazgató nézte át és jegyezte ki, részben 1931–1940 között, részben 1949–1953 között. Célja első sorban az volt, hogy ezzel az anyaggal az Erdélyi renaissance című munkám (1943)

tervezett II. kötetét támogassa. Ugyancsak Kelemen Lajos jegyezte ki a tanácsi jegyzőkönyvek anyagát. Tehát a tanulmányomban közölt számadáskönyvi és tanácsi jegyzőkönyvi adatok mind Kelemen Lajos levéltári kutatásain alapszanak. Odaadó készségéért, önfeláldozó nagy munkájáért, önzetlen tudományszeretetéért mély hálám illesse emlékezetét.

A munka folytatása e sorok írójára hárult, még pedig a művészettörténeti adatok kijegyzése Kelemen Lajos hatalmas kéziratos anyagából, továbbá ezeknek az adatoknak kiegészítése, rendszerezése és egybeszerkesztése.

Az anyag kiegészítése érdekében átnéztem Kolozsvár város iratait a Magyar Országos Levéltár Filmtárában. Ezért a lehetőségért dr. Trócsányi Zsolt főlevéltárosnak tartozom hálás köszönettel.

További adatok várhatók, különösen a kőfaragók személyére és a háztulajdonosokra vonatkozóan, Kolozsvár város adókönyveiből és az Acta Judiciaria-ból. Ezeknek az átnézésére azonban nem volt lehetőség. Kolozsvár város levéltára viszont oly sokoldalú és oly sokrétű, hogy adatok még másféle iratanyagból is felbukkanhatnak, aminthogy Samuil Goldenberg is ebből a kimeríthetetlen kincsesházból igen jelentős okleveleket közölt.

Az adatok szövegekészítési módjára megjegyzendő, hogy Kelemen Lajos 1940-ig a Magy. Tört. Társulat forrásközlő szabályzata (1921) alapján jegyezte ki a számadáskönyveket, később azonban betűhíven. E sorok írója is az utóbbi, azaz a betűhív módszert követte.

Kolozsvár számadáskönyveit eleinte latinul vezették. Az első magyar nyelvű bejegyzés 1555-ből való (I/IV. 128). Az 1556 márc. 8-ikán Szászsebesen tartott országgyűlés végzése szerint az erdélyi fejedelemség hivatalos nyelve a magyar (Erd. Orsz. Eml. I. 1875. 481). Az 1570-es évektől kezdve a városi számadáskönyveket is magyarul vezették, mind a magyar, mind a szász sáfárok.

Kolozsvár város számadáskönyveinek főbb rovatai: a város szekerezése, a fejedelem szekerezése, a város diversai, a fejedelem diversai, a város különféle kiadásai templomra, scholara, ispotályra, városfalakra és bástyákra stb. A legfontosabb adatokat a szekerezés rovatai tartalmazzák. Ezekhez azonban megjegyzendő, hogy a szekérszolgáltatás legtöbbször nem a végső célig volt kötelező, hanem csak a legközelebbi állomásig. Ilyen állomások voltak: Torda, Gyulafehérvár felé, Hunyad, Bánffy-hunyad, Várad (Nagyvárad) felé, Zilah és Dés észak felé. Ennek következtében néhány bejegyzésből nem állapítható meg a kiküldött kőművesek végcélja. Pl. Tordára többször küldtek kőműveseket, kérdés azonban, hogy ezek Tordán vagy Gyulafehérvárt, vagy más helyen dolgoztak a fejedelemnek.

Megjegyzendő továbbá, hogy, – jóllehet a számadáskönyvek bőséges adatokat szolgáltatnak a kolozsvári műhelyek tevékenységének a megismeréséhez, – mégsem tekinthető ez az anyag olyannak, amely teljes képet ad az egykori valóságról. Egyrészt, mert nem minden évből maradtak fenn a számadáskönyvek és nem minden évből az összes számadások. Másrészt, mert a számadáskönyvi adatok elsősor-

ban a városi és fejedelmi építkezésekről tájékoztatnak, a magánépítkezésekről csak elvétve – akkor is főként az udvarhoz tartozó személyek tevékenységéről. A város ugyanis köteles volt a hivatalos személyeknek is szekereket szolgáltatni bizonyos határon belül. Következésképpen a számadási könyvek magánszekerezésekről, magánmegrendelésekről nem adhatnak felvilágosítást.

2.) Oklevél – és forráskiadványok

JAKAB Okl. I. 1870	= JAKAB E.: Oklevéltár Kolozsvár történetéhez. I. Buda, 1870.
JAKAB Okl. II. 1888	= JAKAB E.: Oklevéltár Kolozsvár történetéhez. II. Budapest, 1888.
Erd. Orsz. Eml. I. 1875	= Erdélyi Országgyűlési emlékek. Szerk. Szilágyi Sándor. I köt. Budapest, 1875. II.
II. 1876	1876. III. 1877. – Mon. Hung. Hist. III.
III. 1877	osztály
VERESS Carillo. I. 1906	= VERESS E.: Catillo Alfonz jezsuita levelezése. I. Budapest, 1906. II. 1944. – Mon.
II. 1944	Hung. Hist. II. osztály 32, 41. köt.
Fontes I. 1911	= VERESS E.: Az erdélyi jezsuiták levelezése a Báthoryak korából. – Fontes Rerum Transylvanicarum. I. 1911. II. 1913.
II. 1913	
Fontes III. 1913	= Antonio Possevino: Transilvania. Kiadta VERESS E. Budapest, 1913.
Fontes V. 1921	= VERESS E.: Jézus társasága évkönyveinek jelentései. Veszprém, 1921.
VERESS Doc. I. 1929	= VERESS E.: Documente privitoare la Istoria Ardealului, Moldavei și Țării Românești. I.
II. 1930	București, 1929. II. 1930. III. 1931.
III. 1931	
VERESS 1944	= VERESS E.: Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király levelezése. II. Kolozsvár, 1944.
LUKÁCS–POLGÁR I. 1959	= LUKÁCS L.–POLGÁR L.: Documenta romana historica Societatis Jesu in regnis olim corona hungarica unitis. I. Roma, 1959.
II. 1965	II. 1965.

- SZAMOSKÖZY I–II. 1876 = Szamosközy István történeti maradványai.
 III. 1877 1566–1603. Kiadta Szilágyi Sándor. I–II.
 IV. 1880 Budapest, 1876. III. 1877. IV. 1880. –
 Mon. Hung. Hist. II. Oszt. XXI, XXVIII,
 XXIX, XXX. köt.
- P12 BETHLEN FARKAS III. 1782 = Bethlen, W. : Historia de rebus Transsylv-
 vanicis. Editio II. Tom. III. Cibinii. 1782.

Általános irodalom

(rövidítési jegyzék)

- DESCRIPTIO 1734 = Descriptio civitatis Claudiopolis. 1734. A
 városi Magistratus megbízásából írták Péter
 Pál, id. Pataki István, Gyergyai Pál taná-
 csosok és Füzéri György városi jegyző. Több
 példányban ismeretes kézirat: Budapest, Orsz.
 Széchényi Könyvtár. Fol. Lat. 1208; Kolozs-
 vár, egykori unit. Kollégium Könyvtára,
 Kézirat 1864. stb. – Magyar fordításban ki-
 adta Márkos Albert (Kolozsvár, 1944, –
 Erdélyi Ritkaságok. 18. sz.).
- NAGYAJTAI KOVÁCS 1840 = NAGYAJTAI KOVÁCS I.: Vándorlások Kolozs-
 vár falai körül. Magy. Nemzeti Társalkodó.
 1840. II. 41–46, 49–55, 56–62, 69–76.
- KÖVÁRI 1866 = KÖVÁRI L.: Erdély építészeti emlékei.
 Kolozsvár, 1866.
- ORBÁN I. 1868 = ORBÁN B.: A Székelyföld leírása. I. Pest,
 V. 1871 1868. V. Aranyosszék. Pest, 1871.
- JAKAB I. 1870 = JAKAB E.: Kolozsvár története. I. Buda,
 II. 1888 1870. II. Budapest, 1888.
- JAKAB Rajzok I. 1870 = JAKAB E.: Kolozsvár története világosító
 II. 1888 rajzai. I. 1870. II, Budapest, 1888.
- KELEMEN 1902 = KELEMEN L. – K. FODOR J.: Kolozsvári
 kalauz. Kolozsvár, 1902.
- MÁRKI 1902 = Márki Sándor jegyzéke a megőrzendő kolozs-
 vári emlékekről. Művészet. I. 1902. 289.
- PÓSTA 1903 = PÓSTA B.: Utmutató az Erdélyi Orsz. Muzeum
 Érem- és Régiségtárában. Kolozsvár, 1903.
 53. (IV. terem).

- VERESS 1905 = VERESS E.: Zalánkeményi Kakas István. Bp., 1905. – Magy. Tört. életrajzok.
- GERECZE 1906 = GERECZE P.: A műemlékek helyrajzi jegyzéke és irodalma. – Magyarország Műemlékei. II. Budapest, 1906. 429–437 (a régebbi irodalommal).
- ZSAKÓ 1911 = KOHN H. – ZSAKÓ GY.: A kolozsvári házsongárdi temető sírkövei 1700-ig. Kolozsvár, 1911. – Kny. az Erd. Muzeum 1911. évi kötetéből.
- CSÁNYI 1913 = CSÁNYI K.: Az olasz művészet hatása a magyar művészetre. Budapest, 1913. – Kny. a Magy. Mérnök és Építész Egylet Közönyéből. – Német fordításban: L'Italia e l'arte straniera. Roma, 1922. című kongresszusi kiadványban.
- LECHNER 1913 = LECHNER J.: Renaissance építési emlékek Szamosujvárott. Budapest, 1913. 3, 25. – Kny. a Magy. Mérnök és Építész Egylet Közönyéből.
- SÁNDOR 1913/I. = SÁNDOR I.: A kolozsvári Farkas utcai ref. templom régi sírkövei. Dolgozatok az Erdélyi Nemzeti Muzeum Érem – és Régiségtárából. IV. 1913. 199–218.
- SÁNDOR 1913/II. = SÁNDOR I.: Kolozsvár cimeres emlékei. Genealógiai Füzetek. XI. Kolozsvár, 1913.
- SÁNDOR 1914 = SÁNDOR: i. m. Gen. Füzetek. XII. Kolozsvár, 1914.
- NAGY 1926 = NAGY P.: Ó, kedves Kolozsvár. Berlin. 1926.
- BALOGH 1934 = BALOGH J.: A renaissance építészet és szobrászat Erdélyben. Magy. Művészet. X. 1934, 144–148.
- CSABAI 1934 = CSABAI I.: Az erdélyi reneszánsz művészet. Budapest, 1934.
- BALOGH 1935 = BALOGH J.: Kolozsvár műemlékei. Budapest, 1935.
- BUDINIS 1936 = Ismertetése: Magy. Művészet, 1936. 219–220.
= BUDINIS, C.: Gli artisti italiani in Ungheria. Roma, 1936.

- GENTHON 1936 = GENTHON I.: Erdély művészete. – Kny. a „Történeti Erdély”-ből. Szerk. Asztalos M. Budapest, 1936.
- HEKLER 1935 = HEKLER A.: A magyar művészet története. Budapest, (1955)
- HEKLER 1937 = HEKLER, A.: Ungarische Kunstgeschichte. Berlin, 1937.
- PETRANU 1939 = PETRANU, C.: Die Renaissancekunst Siebenbürgens. Südostdeutsche Forschungen. IV. 1939. 321–323. – Ujabb kiadása PETRANU gyűjteményes kötetében: Ars Transsilvanica. Sibiu, 1944.
- BALOGH 1940/I = BALOGH J.: A késő-renaissance és a korabarokk művészet. – Magy. Művelődéstörténet. Szerk. Domanovszky S. III. Budapest, (1940).
- GEREVICH 1940 = GEREVICH T.: Erdélyi magyar művészet. – Erdély. Kiadja a Magy. Tört. Társulat.
- BALOGH 1940/II. = BALOGH J.: Kolozsvár műemlékei. Magy. Női Szemle. VI. 1940. 8–9. sz.
- BIRÓ 1941 = BIRÓ J.: Erdély művészete. Budapest, 1941.
- BALOGH 1942/I = BALOGH J.: Kolozsvár műemlékei. Szépművészet. III. 1942. 102–105.
- BALOGH 1942/II. = BALOGH J.: Kolozsvár műemlékei. – Művészeti Hetek. Kolozsvár 1942. Budapest, 1942. 51–53.
- BALOGH 1942/III. = BALOGH J.: Kolozsvár régi lakói. Hitel. Kolozsvár; 1942, nov. 4–5.
- RADOS 1942 = RADOS J.: Kolozsvár műemlékei. – A magy. kir. állami felsőépítő ipariskola 1941/1942. évi szünidei felvételei. XII. Budapest, 1942.
- VÁSÁRHELYI 1942 = VÁSÁRHELYI Z. E.: Művészetében élő „Kolozsvár”. c. kiadvány. Szerk. Makkai L. – Vásárhelyi Z. E. Kolozsvár, 1942.
- BALOGH 1943 = BALOGH J.: Az erdélyi renaissance. I. Kolozsvár, 1943. – Erd. Tud. Intézet.
- BIRÓ 1943 = BIRÓ J.: Erdélyi kastélyok. Budapest, 1943.
- KELEMEN 1943 = KELEMEN L.: Kolozsvár közvetlen környezetének történeti és műemlékei. Kolozsvár, 1943. – Kolozsvári Szemle Könyvtára. 6.

- BALOGH 1944 = BALOGH J.: Pákei Lajos rajzai Kolozsvár műemlékeiről. Kolozsvár, 1944. – Erd. Tud. Füzetek. 186.
- KELEMEN 1944 = KELEMEN L.: Kalotaszeg történeti és műemlékei. Kolozsvár, 1944. – Kolozsvári Szemle Könyvtára 17.
- SZABÓ 1946 = SZABÓ T. A.: Kolozsvár települése a XIX. század végéig. Kolozsvár, 1946.
- BALOGH 1947 = BALOGH J.: Végvárad vára. Kolozsvár. 1947.
- HEREPEI 1950 = HEREPEI J.: A kolozsvári házsongárdi temető sírkövei (1585–1700). Kézirat. 1950.
- BALOGH 1953 = BALOGH J.: A magyar renaissance építészet. Budapest, 1953. – Mérnöki Továbbképző Kiadványok.
- PASCU 1954 = PASCU, S.: Mestesugurile din Transilvania, Bucuresti, 1954.
- BALOGH 1956 = BALOGH J.: Kora-renaissance és Késő-renaissance c. fejezetek (VIII, IX.). - A magyarországi művészet története. I. Szerk. Dercsényi D. Budapest, 1956.
- DEBRECZENI 1957 = DEBRECZENI L.: Az 1953. évi kolozsvári műemléki összeírás építéstörténeti eredményei. – Kelemen Lajos Emlékkönyv. Bukarest, 1957. 219–248.
- ENTZ 1957 = ENTZ G.: Művészek és mesterek az erdélyi gótikában. Ugyanott. 1957. 249–264.
- JAKÓ 1957 = JAKÓ ZS.: Az otthon és művészete a XVI–XVII. századi, Kolozsváron. Ugyanott. 1957. 361–393.
- GOLDENBERG 1958 = GOLDENBERG, S.: Clujul in sec. XVI. Productia si schimbul de marfuri. Bucuresti, 1958. – Biblioteca Istorică IV.
- BALOGH 1961 = BALOGH J.: Korai-renaissance és késő-renaissance. – A magy. művészet tört. I. köt. II. kiadás. Budapest, 1961.
- SEBESTYÉN 1963 SEBESTYÉN, GH. – SEBESTYÉN V.: Architectura renasterii in Transilvania. Bucuresti, 1963.

- BALOGH 1964 = BALOGH J.: Kora-renaissance és késő-renaissance, – A magy. művészet tört. I. köt. III. kiadás Budapest, 1964.
- MURADIN 1965 = MURÁDIN J.: A reneszánsz építészet kolozsvári emlékei. Korunk (kolozsvári folyóirat). 1965. 1436–1442.
- BALOGH 1966 = BALOGH J.: Kolozsvári kőfaragó iskola. – Művészeti Lexikon. Szerk. Zádor A. – Genthon I. Budapest, 1966. II. kötet, 669-670.
- BARANYAINÉ 1967 = Urbaria et Conscriptiones. 1–2. füzet. Budapest, 1967. Dr. Baranyai Béláné gyűjtése. – A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Forráskiadványai. IV.
- Muzeul Cluj 1967 = Muzeul de Istorie din Cluj. Red. H. Daicovicu. Bucuresti, 1967.
- PASCU-MARICA 1969 = PASCU, S. – MARICA, V.: Clujul medieval. Bucuresti, 1969.
- BALOGH 1970 = BALOGH J.: Kora-renaissance és késő-renaissance. – A magy. művészet tört. IV. kiadás. Budapest, 1970.
- BARANYAINÉ – CSERNYÁNSZKY 1970 = Urbaria et Conscriptiones. 3. füzet. Baranyai Béláné és Csernyánszky Mária gyűjtése. – MTA. Művészettört. Kutató Csoport Forráskiadványai. VI.
- B. NAGY 1970 = BENKŐNÉ NAGY M.: Reneszánsz és barokk Erdélyben. Bukarest, 1970.
- H. TAKÁCS 1970 = H. TAKÁCS M.: Régi udvarházak és kastélyok. Budapest, 1970.
- BALOGH 1973 = BALOGH J.: Kora-renaissance és késő-renaissance. – A magy. művészet tört. V. kiad. Budapest, 1973.
- B. NAGY 1973 = B. NAGY M.: Várak, kastélyok, udvarházak. Bukarest, 1973.
- KABAY 1973 = KABAY B.: Kalotaszegi műemlékek kis adattára. Korunk. 1973. 11. sz.
- BALOGH 1974 = BALOGH J.: Italienische Pläne und ungarische Bauten der Spätrenaissance. Acta Technica. 1974. 13-93.

I. Kőfaragók és kőművesek

Kortörténeti tájékoztató

- P16 A mesterséget jelölő latin kifejezések: *lapicida* és *murarius*. Ezeknek értelméről világosan tájékoztat az 1589-iki céhlevél (l. az 1975/1. számban) A magyar elnevezés: *kőmives* (koemijes, komies, kwmies, keomijes), mely mind a középkorban, mind a késő-renaissance idején elsődlegesen követ művelő mestert, tehát kőfaragót jelentett. Erre nézve l. az 1588-iki szerződést, mely szerint koemijes Varadi Georgi és keomijes Gergel ablakok és ajtók kifaragását vállalják. Hasonló feljegyzés a Dunántúlról: 1560. márc. 28. Keresztur (Sopronkeresztur), Sombory Gergely értesíti Nádasdy Tamást, hogy a Sárvárra küldött két olasz kőmives Kereszturon „az udvarnal faragnak ablaknak, ajtónak követ” (Tóth Melinda: A sárvári vár építéstörténete. Savaria. IV. 1966-1970. 236). Az elnevezések ebben az időben korántsem differenciáltak a mesterség egyes fázisai szerint, még kevésbé minőségjelzők. Jó példa erre Seres János, korának egyik legjelesebb mestere, akit neveznek *lapicida*-nak, *insignis sculptor*-nak, sőt *kőszegő*nek is. A *miliarius* elnevezésnek egykoru magyar megfelelője: *ra k ó*, később a XVII. században *ra k ó – k ő m ű v e s*.

Az adatokban sűrűn szerepelnek a *m u n k a b é r e k*, amelyek időnként változtak. Az átlagos napibér 20–25 dénár volt, a kőműves mesterek napibére elérte a 32 dénárt. A számszerűleg kicsiny béreknek a vásárló értéke azonban igen jelentős volt.

Az egykori *á r a k r ó l* tájékoztatásul Simone Genga fejedelmi fundator bőséges lakomájának a tételeit közöljük: 8 tyuk den. 32, 4 lud den. 40, 8 ejtel bor den. 32 (1592 nov. 16. – Kvár szkve V/XV. 162.), 3 tyuk den. 15, 1 lud den 10, 1 pecsenye den. 8, 2 kenyér den. 24, 8 ejtel bor den. 32 (1592. nov. 25 – Kvár szkve V/XV. 163.).

Az erdélyi árszabályzatokból (*limitatio*) adatokat közöl Szádeczky Lajos es pedig 1556-ból és 1571-ből (SZÁDECZKY L.: Iparfejlődés és a céhek története Magyarországon. Bp., 1913. 51, 54-55). 1556-ban egy rókabőr ára 25 dénár, 1571-ben 40 dénár, egy báránybőr suba 1556-ban 60 dénár, 1571-ben másfél font hus 1 dénár.

Általános irodalom a kolozsvári kőfaragó műhelyekről

BALOGH 1934. 144-148. BALOGH 1935. 20–25. HEKLER 1935. 155. GENTHON 1936. 21–22. HEKLER 1937. 94. PETRANU 1939. 321–322. BALOGH 1940. 544-546. 1940/II. 5–6. GEREVICH 1940. 156. BIRÓ 1941. 81-82, 83. BALOGH 1942. 104-105. 1942/II. 51–52. VÁSÁRHELYI 1942. 67. BALOGH 1943. 99–102. 256–264. 1953. 42–43, 48–49. 1956. 301, 304–305. GOLDENBERG 1958, 102–114. BALOGH 1961. 536–538. SEBESTYÉN 1963. 93. BALOGH 1964. 336-338, 343. 1966. 669. Muzeul Cluj 1967. 47. PASCU-MARICA 1969. 70. BALOGH 1970. 236. 239. 1973. 237–238, 241.

1. Névjegyzékük betűrendben

AMBROSIUS FEKETE céhmester

1525. dec. 20. A kvári tanács által megerősített céhlevélben mint a „confraternitas lapicidarum” egyik céhmestere szerepel „Ambrosius Fekete” (l. az 1975/1. számban).

AMBROSIUS KOMIES – KWMIES AMBRUS

P17 1569. febr. 2. Tanukihallgatások Ambrosius komies és Mikola István perében (l. az 1975/1. számban). – Valószínűleg azonos „Keomyes Ambrusné” férjével.

1593. jun. 26. Kvár szkve: „Eodem die Benesi (!) Mihály viszi 4 lovon Tordáig Kwmies Ambrust nyoltzad magával, Uyvárra (Marosujvárra) megyen.” (V/XXI. 106).

1593. jul. 14. Kvár szkve: „Urunk küldett ide kőmiesekért. Ment Keomyes Ambrus betet (!) magával. Adatott Biró uram nekik kölcségre fl. 1.” (V/XXIII. 34.).

1593. szept. 7. Kvár szkve: „Kwmies Ambrust viszi Mondra Jakap Tordáig 2 lóval. Uyvárra (Marosujvárra) megyen d. 50.” (V/XXI. 11.).

KEOMYES AMBRUSNÉ

1555. Kvár szkve: adófizető polgár a Farkas utcában – Platea Luporum (I/IV. 81, 147.).

1588. dec. 9. Kvár szkve: „Vonták az nagy harangot kétszer Keomijes Ambrusnénak fl. 1.” (IV/IX. 1).

KÖMYWES ANDRÁS

1585. máj. 27. Kvár szkve: „Kömywes András raká be az Óvárba az két vas rostélt.” (III/XXII. 74.).

1589. máj. 9. Kvár szkve: „Király utczabeli Keomies Andrásnak az Magyar utczai kis ajtó csinálására attam fl. 2.” (IV/X. 17.).

1589. aug. 3. Kvár szkve: „Keomies Andrásnak, az ki az magyar uccai tornyot csinálta, attam fl. 2.” (IV/X. 31.).

1589. aug. 15. Kvár szkve: „Attam Keomies Andrásnak fl. 3.” (IV/X. 31.).

1590. aug. 27. Kvár szkve: „Biró uramnak parancsolattyából 4 mesternek, Komijes Lőrincz, Komijes András és Komijes István, Fejérvárig attam fl. – d. – (nb. kitöltetlen) (IV/XX. 15.).

1595. aug. 20. Kvár szkve: „Urunk őfelsége parancsára Kömues András nyolcadmagával megyen Husztra művelni. Biró uram egész tanács akarattyából nagy sok kértekre adata velem nekik fl. 1. Vitte őket 4 lóval Désig Mattes Holtzapffel fl. 2.” (VI/XVII.a. 91.).

1597. aug. 16. Kvár szkve: „Voltanak ketten az egy nap ugyanazon dolgon (a Hid-kapun) Kümiess Lőrincz és Kümiess András”. Napszámuk fejenként d. 25 (VII/XIV. 106).

1597. aug. 18. Kvár szkve: „A hid padimentumát felbontják, s mind kívül-belül megcsinálják és a tömlőc ajtaja előtt raktak 1 drb. falat és egy kicsiny pógont haj-

tottak a fal felett...” stb. – Kőműess András, Dabó Lőrincz es Kőműess Mihály dolgoztak itt együtt (VII/XIV. 106, 107.).

KÖMIJES ANTAL

1577. máj. 25. Kvár szkve: „Kovács Lukács Kőmijes Antalt vitte szolgástól Wjvárig” (Szamosujvárig). Kifizettek neki fl. 1. d. 12 (I/X. 1577. 65.).

1582. aug. 16. Kvár szkve: „Hivatta Keomies Antalt az fejedelem Fejérvárra Zwch (Szőcs) Máté lován, attam kölcségére, lovára, magára 1. frt.” (1582/VII. 49.).

1584. szept. 19. Kvár szkve: „Sombori uram kéreté biró uramat, hogy Komijes Antalt Somborra vitetné. Vitte Nagy István 2 lovon d. 75.” (III/XVIII. 10.).

1585. ápr. 18. Kvár szkve: „Zekeres János viszi Sombori uramhoz ket lovon Keomijes Antalt. Attam den. 75.” (III/XXIV. 50.).

1585. jul. 2. Kvár szkve: „Szabadkaj Márton viszi Keomijes Antalt szerszámostól S. Egiedre, Somborj számára 3 lovon. Attam fl. 1. den. 12.” (III/XXIV. 60.).

1588. szept. 27. Kvár szkve: „Keomijes Antalnak, hogy az tanácsházat megpádimetumozta, attam den. 28.” (IV/I. 39.).

KOMIES BALÁZS

1584. május. Kvár szkve: A Torda utcai kis ajtóra tett költségek: „3 kőmijes mester mijeit rajta 4 nap, Komijes Balázs 4 nap. 1 nap den. 33. – fl. 1. den. 32.” (III/XVIII. 14.)

1585. szept. 14. Kvár szkve: „faragtattunk Keomiwes Balással az város házának, a kibe az harangozó lakott, egyik ajtajának egy klszebet és hogy az ajtót ujólagh berakta és az házat avagy egyik szobát megtehelte, attunk ezektől neki fl. 2. den. 40.” (III/XIX. 39.).

KŐMIVES BÁLINT mester

1587. szept. 19. Kvár szkve: „Kezdettenek az kőmiesek az közép kapu padimentomozásához. Öt egész nap dolgoztak rajta. Négy nap öten öten voltának. Az ötödik nap ketten voltanak. Fizettem fl. 5. den. 15. Lőrincznek és Bálint mesternek jambor szolgálattyokért jobbitottam meg den 40.” (III/XXX. 27.)

1593. okt. 30. Kvár szkve: a plébános házánál a sütőház pádimetomozásán dolgozik Koemiwes Bálint (V/XX. 127.).

BÁNYAI ANDRÁS

1597. aug. Kvár szkve: a Hid-kapun dolgozik több kőművessel együtt, majd: „Ismég volt Bányai András egyedül.” (VII/XIV. 107.).

1598. jan. 12. Kvár szkve: „Az uj kamarák épülésére Dabó Lőrincznek és Bányay Andrásnak száz szekér kőszegésre, 7 szekerevel 1 forinton, mostan fizettem fl. 6. den. 25.” (VII/XVI.).

1598. febr. 5. Kvár szkve: Ismét adnak nekik kőszegésre 6 forintot (VII/XVI.).

BENEDICTUS LAPICIDA – BENEDICTUS WALAZWTHY – KŐFARAGÓ BENEDEK

1530. nov. 6. Szegedi Borbély János vallomásában mint az egyik megbízottja szerepel Benedictus Walazwthy, éspedig együtt Georgius Kewmijes-sel ét az utóbbi feleségével, Magdolna asszonnyal (O. L. D1. 36404. 11. b. – 12. b. – Entz 1957. 256.)

1531. dec. 19. Kvár. Georgius lapicida özvegye, Magdolna asszony hagyakozása szerint végrendeletének egyik végrehajtója: „Benedictus lapicida” (Jakab Okl. I. 1870. 375.).

1555. Kvár szkve: adófizető polgár Keomyes Benedek a Farkas utcába – Platea Luporum (I/IV. 81, 157.).

1556. Kvár szkve: „Soluti Benedicto Kemiwes pro labore in destructione altarium claustrorum fl. 1. den. 84.” – Ujabb kifizetések ugyanilyen munkáért: fl. 1. den. 85, fl. 2. den. 50 (I/IV. 204.).

Irodalom: BALOGH 1943. 111. lap, 68. jegyzet. ENTZ 1957. 256. (Választi Benedeket azonosítja Magdolna asszony végrendeleti végrehajtójával), GOLDENBERG 1958. 111.

P18 MICHAEL BERECK kőfaragó céhmester

1589. die Paschatis. A kvári tanács a kvári kőművesek és kőfaragók kérésére céhlevelüket megerősíti, illetve újra kiadja. Küldöttségük egyik tagja: „circumspectus Michael Bereck rector cehe” (l. az 1975/1. számban).

MATTHEUS BERKENIJESIJ kőfaragó céhmester

1589. die Paschatis. A kvári tanács a kvári kőfaragók és kőművesek kérésére régi céhlevelüket megerősíti, illetőleg kiadja. Küldöttségük egyik tagja: „Mattheus Berkenijesij rector cehe” (l. az 1975/1. számban).

186-187 1595-ben készült műve: kisfiának Istvánnak sirköve (egykor a Faritas utcai templomban, most a Muzeumban), melyen mesterjegye látható:

139
272-274 E sirkőhöz – motívumok és stílus tekintetében – közelálló művek: az 1582-ből való kandalló (Balogh 1935. 49. kép) és Patócsy Zsófia siremléke 1583-ból. Az összefüggések alapján feltételezhető, hogy ezek a faragványok is – különösen a Patócsy-tumba-Berkenyety vésője alól kerültek ki.

BRASSAY AMBRUS (Brassay György?)

1590. aug. 19. Kvár szkve: „Biró uram akarattyából és urunk parancsolattyából vittének kőmiesseket, Brassay Ambrust és Keomijes Lőrinczet Tordára 2 lovon. Fizettem az Mészáros Menyhártnak fl. – den. 50.” (IV/XV. 11.).

1590. aug. 19. Kvár szkve: „Biró uram akatattyából és urunk parancsolattyából vittének 4 kőmieseket Tordára. Brassay Györgyöt (!), Dabó Lőrinczet és 2 szolgát vellek. Adatot ökegyelme velem kölcségekre den. 50”. (IV/XX. 14.).

DABÓ LŐRINCZ

lásd: Kőmies Lőrincz

P19 DIÓSZEGI ISTVÁN

1588. márc. 11. Kvár szkve: „Hivatta Urunk ő nagysága Feyervarra Diozegy Istvánt és Zilagy Jánost Fejervarra. Biró uram parancsára attam nekik lovakkal egyetembe fl. 1. den. 4. kölcségekre.” (IV/VI. 20.).

1589. die Paschatis. A kvári tanács a kvári kőművesek és kőfaragók kérésére régi céhlevelüket megerősíti, illetve újra kiadja. Küldöttségük egyik tagja: „Stephanus Dijozegij magistei lapicida.” (l. az 1975/1. számban).

1589. jun. 24. Kvár szkve: „Az mely két kőmijes urunk ő nagysága parancsolattyára bocsáttunk alá. Diószegi Istvánt és Kuti Mártont, attam kölcségbe nekik den. 50.” (IV/X. 26.).

1589. jun. 24. Kvár szkve: „Az mely kőmijeseket urunk parancsolattyából Diószegi Istvánt és Kuti Márton Vatga István két lovon Tordára vitt, attam neki fl. 1. den. 50.” (IV/X. 70.).

1589. aug. 7. Kvár szkve: „Az fejedelemnek faragott követ vittek ..... Diószegi Istvánt, hogy biró uram alá kütte a kövekkel Fejervarra, attam den. 50.” (IV/X. 72.).

1590. Kvár szkve: „Miklós deák és Diózeghy István az fokház épiletiről számadások” (az óvári fogház építése) (IV/XIV. 1–16.).

1591. nov. 1. Gyfnehérvár. Báthory Zsigmond a kvári kőfaragók kérésére megerősíti céhlevelüket. Küldöttségük vezetője „Stephanus Dyozegij magister cehe.” (l. az 1975/1. számban).

1593. jul. 29–31. aug. 7. Kvár szkve: a Békás patakon kőhidat csinálnak. (V/XXI. 24.).

1593. aug. 13. Kvár szkve: „Diószegi Istvánnak és Kwmies Mihálynak több társai-val egyetemben attam az kühid csinálásától fl. 12.” (V/XXI. 24, 25.).

1595. nov. 20. Kvár szkve: „Egy Rumén nevű olaszt Diószegi Istvántól vitt szeke-rén portékástól 3 lóval Thordaig Zaz János den. 75.” (VI/XVII-a. 110.).

1596. ápr. 20. Kvár szkve: „Diószegi Istvánt és Kőmijes Pétert Gyaluban asszonyunk öfelsége hivatalára mivelni, vitte 2 lóval Hoec Mátyás den. 25.” (VII/XXI. -a. 8.).

1598. aug. 20. Kvár szkve: „Ugyan akkor attam Biró uram hagyásából Diószegi Istvánnak és Keomies Péternek, hogy egy ajtónak való helt vágnanak ki az Kádár András uram hazából az Wiczey Máthé házára egy ajtóhoz való faragott keuekkel együtt fl. 6.” (VIII/III. 59.)

1598. nov. 26. Kvár szkve: „Az két kőmiesnek Diózeghy Istvannak és Igiartó Györgynek fizetéseket megjobbitván, deputáltak ő kegyelmek tanacsul fl. 12.” (VII/XVI. 50.).

XVII. századi munkásságára nézve l. a következő közleményt.

Irodalom (csak a XVI. századi munkásságára vonatkozó): BALOGH 1934. 148. BALOGH 1935. 25 (része lehetett a Kakas-ház faragványában). BALOGH 1940. 546. GEREVICH 1940. 161. BIRÓ 1941. 83. BALOGH 1953, 49. 1961. 343. 1964. 343. MURADIN 1965. 1441. BALOGH 1966. 670. 1970. 239. 1973. 241, 242.

KŐMIVES FERENC

1564. febr. 10. Kvár szkve: „Plebanus ur az egész tanács akaratából az nagy templom falából (akaratom ellenére – jegyzi meg a sáfár) a keresztelési kőmedencét Kőmives Ferencsel és négy segéddel kivétette.” (Jakab II. 1888. 185.).

Megjegyzendő, hogy ugyanez idő tájt (1579-1591) Keomijes Ferenc nevű ötvös is működött Kolozsvárt (Jakab II. 262; Kvár szkve III/XVIII. 124-a., III/XXIV. 32, IV/I. 46.; Jakab Okl. II. 1888. 162.).

FRANCISCUS SCULPTOR

1525. febr. 14. A kvári tanácstól kibocsátott oklevélben szerepel Franciscus sculptor kvári polgár, akit Was Tamás, szentegyházi birtokos megkért egyik oklevele elolvasására (Kvár. RNK. Akadémiája Kvári Tört. Ltára. Wass Itár. – Entz 1957. 256.).

KEOMIWES GÁSPÁR

1592. nov. 17. Kvár szkve: „Eodem die Kasa [Kasza] Márton vitte az Zaz Jánosné fiát Keomiwes Gáspárt 4 lovon Uijvárban mivelni fl. 1. den. 50.” (V/XV. 99.).

GEORGIUS WYWARY – GEORGIUS KEWMUES – GEORGIUS LAPICIDA (+ 1530.nov. 6. és 1531 dec. 19 között)

1525. dec. 20. A kvári tanács által megerősített céhlevélben mint a „confraternitas lapicidarum” egyik céhmestere szerepel „Georgius Wywary.” (l. az 1971/1. számban).

1530. jul. 20. (sic!!), illetve 1531 dec. 19. Kvár, „Datum in edibus meis propriis.” – „Magdalena Vxor circumspecti condam Georgij lapicide de Kolosvar, confratrissa fratrum Minorum Claustri Beatissime virginis Marie in eadem Coloswar fundati” végrendelete (Jakab Okl. I. 1870. 372-375). A végrendeletből kitűnik, hogy Georgius lapicidát a Farkas utcai templomban temették el, felesége ugyanitt a harmadrendű nővéreknek kápolnát építtetett és mind ennek a templomnak, mind más, főként kolozsvári templomoknak, valamint számos minorita kolostornak bőséges adományokat hagyott.

Irodalom: BALOGH 1935. 14 (része volt a Farkas utcai templom munkálataiban, a nyugati kapu talán az ő műve). BALOGH 1943. 108. NAGY Z.: János barát és Kőfaragó György. Szépművészet. 1944. 179-191 (Georgius tevékenységének téves

és alaptalan kiterjesztése). ENTZ G.: A Farkas utcai templom. Kolozsvár, 1948. 55 (a nyug. kapu Georgius műve). PASCU 1954. 199. ENTZ 1957. 256 (a Georgius nevet viselő sirkő valószínűleg György mesteré).

GEORGIUS KOMIES – KŐMIJES GYÖRGY

1569. febr. 2. Ambrosius komies és Mikola István között folyó perben az egyik tanu (I. az 1975/1. számban).

(1574.) jun. 16. Kvár szkve: „Fizettem Komijes Györgynek, hogy az бүдүs toronba az күзөp (күсзөb) aljat megrakta den. 20.” (dátumtalan számadások. VII. 20.)

1574. jun. 23. Kvár szkve, elszámolások a monostori hid költségeiről: „Fragott az iffyw György mester az hidhoz való könyöklön és ülésre 9 nap, fizettem fl. 3.” (II/VII. 53.). Ifju György mester valószínűleg nem azonos Georgius Komies-sel.

1574. jul. 7. Ugyanott: „Kezdték az hidnak csinálását az kőművesek”, közöttük György mester és két szolgálja. Kifizetés: „az Szakallos György mesternek 1 nap den. 25.” (II/VII 56.).

1574. jul. 11. Ugyanott: Kőmijes Györgyöt Vistába küldik, hogy ütköző követ keressen (II/VII. 58.).

1574. július 24-ig dolgoztak itt a kőművesek (II/VII. 61.).

MASTRO GIOVAN PIETRO

1584. febr. 27. Kvár. P. Ferrante Capeci jezsuita levele P. Aquaviva jezsuita generalisnak, melyben építésztl illetve kőművest kér „tale parve un mastro Giovan Pietro che fabbricava al collegio, non domando già quello, se è caro al collegio.” (Fontes II: 1913. 64).

IFFYW GYÖRGY MESTER

1574. jun. 23. Kvár szkve: „Fragott az iffyw György mester az hidhoz (a monostori hidhoz) való könyöklön és ülésre 9 nap; fizettem fl. 3.” (II/VII 53.).

GREGORIUS KÖMYES – KEOMYES GERGEL

1554. Kvár szkve: „Item soluti Gregorio Kömyes pro piscibus similiter eo tempore dat. fl. 1.” (I/IV. 69.).

1555. Kvár szkve: Keomyes Gergel adófizető polgár a Farkas utcában – Platea Luporum (I/IV. 78, 145.).

1570. Kvár szkve: említve „Keomijes Gergel.” (II/II. 7.).

1588. aug. 17-én Czegében kell szerződés szerint Keomijes Gergel kőfaragó munkát vállalt Wass György részére (L az 1975/1. számban).

1594. Kvár szkve: „Az fal csinálására való kölltség az Tymár Bálint haza felett”. – 1594. okt. 30. „Vettem Keomiess Gergelytől 2 szekér követ. den. 90.” (VI/VIII. 127.).

Irodalom: BALOGH 1935. 25. GEREVICH 1940. 161.

P20 GYUJTÓ MÁRTON

1589. die Paschatis. A kvári tanács a kvári kőmivesek és kőfaragók kérésére régi céhlevelüket megerősíti, illetve újra kiadja. Küldöttségük egyik tagja: „Martinus Gijwtho magister lapicida.” (I. az 1975/1. számban).

1592. Kvár szkve: „A Torda utcai kis ajtónál való kőfalón való építés”. Kőmiesek: „..... Guito Márton 2 inasa 4 nap.” (V/XV. 177.).

1592. máj. 26. Kvár szkve: „Eodem külte biró uram egész tanács együtt Gyutto Martont, Igyarto Janost az vistai kőbányába. Viszi Zabo István 2 lovon szekeren den. 25.” (V/XV. 309.).

1593. nov. 9. Kvár szkve: „Gjwto Martonnak fizettem, hogy az város istállója kapuja kövét felcsinálta fl. 1.” (V/XXI. 64.).

1593. dec. 2. Kvár szkve: „Eodem die Gwto Martonnak fizettem, hogy az urunk szállásán egy szobát padimentomozta den. 25.” (V/XXI. 66.).

IGYÁRTÓ GYÖRGY

1598.nov. 26. Kvár szkve: „Az két kőmiesnek Diózegei Istvánnak és Igyarto Györgynek fizetésekét megjobbitván, deputáltak őkegyelmek tanácsul fl. 12.” (VII/XVI. 50.).

IGYÁRTÓ JÁNOS

1592. máj. 26. Kvár szkve: „Eodem külte biró uram egész tanács együtt Gyutto Martont, Igyarto Janost az vistai kőbányába.” (V/XV. 309.).

KOEMIJES IMREH

1574. jul. 14-24. Kvár szkve: Keomijes Imreh a monostori hidon dolgozik. (II/VII. 61.).

1577. jun. 7. Kvár szkve: „Eodem die Vaday Mihál vivé Keomijes Imrehet Désig 8-ad magával, hogy Husztban menének vala fejedelem myvére”. Hat lovon vitte, kifizettek érte fl. 3. (II/X. 66.).

1579. jun. 14. Kvár szkve: „Azon napon az fejedelem parancsolattyára külte biró uram Keomijes Imreht Huszt várába hatod magával, attam nekik az uraim akarattyából kölcségekre fl. 6.” (II/XVI. 19.).

1595. szept. 11. Kvát szkve: a harangok jövedelme: „Kőmies Imréné”. (VI/XIII. 23.).

ISPOLI MESTER

1594. márc. 7. Kvár tjkve: a tanácsülésben a biró előterjesztésére elhatározták a Középkapuk tornyának a megépítését. Az építkezéssel Ispoli mestert ét Nyirő Dánielt bízták meg (Jakab II. 1888. 288.)

KŐMIJES ISTVÁN – STEPHANUS MAGISTER (+ 1571 előtt)

1569. febr. 2. Ambrosius komijes ét Mikola István között folyó perben az egyik tanu: „magister Stephanus”; Inasa „Johannes discipulus.” (1. az 1975/1. számban).

1571. Kvár szkve: „Kőmijes István özvegyének fizetnek a vajda konyhájára adott holmikért den. 45”. (II/II. 194.).

KEOMIES ISTVÁN – KOMIJES ISTVÁN

1588. jan. 26. Kvár szkve: „Mondta Jakab vitte két lovon Keomies litvánt Zopo/r/-ra Kendi Sándor uram jószágába. Attam neki 3 mély földre fl. 1. den. XIII” (IV/I. 4.).

1590. aug. 27. Kvár szkve: „Biró uramnak parancsolattyából 4 mesternek, Komijes Lőrinc, Komijes András és Komijes István, attam Fejérvárig fl. -”. (kitöltetlen) (IV/XX. 15.).

P21 KŐMIVES JÁNOS – KEOMJES JÁNOS

1565. márc. 26. Kvár tjkve: plebanos ur kérte a birót és tanácsot, hogy a nagy templomból a kit orgonát vétesse ki, Kőmives Jánosnak a kivételt meghagyták. (Jakab II. 1888. 185.).

1570. Kvár szkve: említve Keomjes János és Keomjes Jánosné. (II/II. 7.).

1579. Kvár szkve: „Hogy az Thoronban megbontották az ablakot és rakták, attam az kőmijes Janosnak fl. 1.” – Akkor engedték le a régi harangot újra öntéshez. (II/XIX. 11.).

1590. jul. 5. Kvár szkve: „Biró uram akarattyából vitték az kőmyeseket Wy várra Keomyes Pétert szolgástól, és Keomyes Janost szolgástól, 3 lóval. Varga Istvánnak fizettem fl. 1. den. 50.” (IV/XV. 9.).

1590. jul. 24. Kvár szkve: „vittenek követ Vy várra... Kőmyes János vitte 12 ökrével, attam fl. 3.” (IV/XV. 10.).

JOHANNES DISCIPULUS kőműves inas

1569. febr. 2. Ambrosius komies és Mikola István között folyó pörben az egyik tanu „Johannes servitor discipulus magistri Stephani.” (1. az 1975/1. számban).

P22 JOSEFO MURATORE

1584. febr. 27. Kvár. P. Ferrante Capeci kvári rektor levele P. Claudio Aquaviva generalisnak: „Secondo priego V. Paternità, mi mandi a turri modi un mezzo architetto, qual sia ancora un intiero muratore, quale qui è il nostro Josefo.” (Fontei II. 1913. 64-65).

KUTI ANDRÁS

1589. jul. 22. Kvár szkve: „Az kőmieseket Kuti Andrásékat Kalmár András vitte Thordára 3 lovon d. 75.” (IV/X. 71.)

KUTHY JÁNOS

1589. die Paschatis. A kvári tanács a kvári kőmivesek es kőfaragók kérésére régi céhlevelüket megerősíti, illetve újra kiadja. Küldöttségük egyik tagja: „Johannes Kuthy magister lapicida” (1. az 1975/1. számban).

1591. nov. 1. Gyfehérvár. Báthory Zsigmond a kvári kőfaragók kérésére megerősíti céhlevelüket. Küldöttségük tagja: „Johannes Kwthy magister lapicida.” (1. az 1975/1. számban).

1592. febr. 19. Kvár szkve: „Szakmári János 4 lovon szekeren viszi az kőmiesekett Kutty Janost negyedmagával Ujvárig. Fizettem fl. 1. den. 50.” (V/XV. 304.).

1592. máj. 20. Kvár szkve: „Dési Zabo András viszen 4 lovon szekeren kőmieseket, Kuthy Janost negyed magával Tordára fl. 1.” (V/XV. 308.).

1592. Kvár szkve: „A Torda utcai kis ajtónál való kőfalon való építés.” ..... „Kőmiesek: Kuti János 2 inasa 5 nap.” (V/XV. 177.).

KUTI MÁRTON

1589. jun. 24. Kvár szkve: „Az mely kőmieseket urunk parancsolattából Diószegi Istvánt és Kuti Mártont Varga István két lovon Tordára vitt, attam neki fl. 1. den. 50.” (IV/X. 70.).

1589. jun. 24. Kvár szkve: „Az mely két kőmiest urunk ő nagysága parancsolattára bocsáttunk alá Diószegi Istvánt és Kuti Mártont, attam kölcsébe nekik den. 50.” (IV/X. 26.).

KŐMŰVES avagy DABÓ LŐRINCZ

1584. A kvári templom (Szent Mihály templom) kiadásai: „A nagy templom ajtaja előtt, az mézes pogácsát holott árulják, a fundamentumot megcsináltattam. Attam az Kőmies Lőrincznek den. 35.” (III/XV.).

1584. máj. Kvár szkve: „A Torda utcai kis ajtóra tett költségek..... Kőmies Lőrincz (mielt rajta) 4 nap, 1 nap den. 33. – fl. 1. den. 32.” (III/XVIII. 14.).

1585. aug. 2. Kvár szkve: „Kőmies Lőrincznek a scholaban, hogy a pusztá kamarában a gerenda fákat bérakta a falba, a két végét, afelett tul tel, ahol szükség volt, a falat megfoldozta, attunk den. 15.” (III/XIX. 37.).

1587. szept. 19. Kvár szkve: „Kezdettenek az kőmiesek az közép kapu padimentomozatahoz. Öt egész nap dolgoztak rajta. Négy nap öten-öten voltanak. Az ötö-

dik nap ketten voltak. Fizettem fl. 5. den. 15. Lőrincznek és Bálint mesternek jámbor szolgáltyokért jobbitottam meg den. 40.” (III/XXX. 27.).

1588. okt. 2. Kvár szkve: „Eodem die Komijes Lőrincz Monostor utczai, bontotta meg az feredő háznak való kemenczét.” (IV/III. 29.).

1590. aug. 19. Kvár szkve: „Biró uram akarattyából es parancsolattyából vittnek keomieseket Brassay Ambrust és Keomijes Lőrinczet Tordára 2 lovon.,, (IV/XV. 11.).

1590. aug. 19. Kvár szkve: „Biró uram akarattyából, vittnek 4 kőmieseket. Brassai Györgyöt, Dabó Lőrinczet, ét 2 szolgát vellek. Adatot őkegyelme én velem kölcségekre den. 50.” (IV/XX. 14.).

1590. aug. 27. Kvár szkve: „Biró uram parancsolattyából 4 mesternek, Komijes Lőrincz .....fizettem Fejérvárig.....” (IV/XX. 15.).

1597. aug. 14-15. Kvár szkve: „Kőmives avagy Dabó Lőrincz mielt 2 napig egyedül a hid kapun. Az emelcső elejit felbontotta, csinálta, 2 nap el sem végezte. Attam 1 napra neki den. 25. – den. 50.” (VII/XIV. 105.).

1597. aug. 16-án és 18-án Dabó Lőrincz tovább dolgozik ugyanott többemagával. (VII/XIV. 106, 107.).

1597. okt. 15. és 17. Kvár szkve: „Dabó Lőrincz kőmives” (VII/XII.).

P23 1598. jan. 12. Kvár szkve: „Az uj kamarák épülésére Dabó Lőrincznek és Bányay Andrásnak, ketten 100 szekér kőszegésre, 7 szekérével 1 forinton mostan attam fl. 6. den. 25.” – febr. 5. ismét adnak nekik kőszegésre 6 forintot (VII/XVI.).

KEOMYES MÁTHE

183.b 1556. Kvár szkve: „Keomyes Máthe adófizető polgár a Farkas utcában – Platea Luporum. (I/IV. 77, 144). – Feltehetőleg feleségének sirkövéből származik MATHENE feliratu töredék (Farkas utcai templom, Lapidarium).

P24 KEOMIES MÁTÉ

1588. szept. 1. Kvár szkve: „Keomies Máté vakalta meg az püspök házánál való kapu közit, és az önnön házat is. Attam összességgel neki fl. 1. den. 40, az kőmies legényeknek inyok valóra .... den. 6.” (IV/I. 37.).

1593. dec. 2. Kvár szkve: „Die 2 decembrit, Kwmies Máténak fizettem, hogy az Magyar uczai templomnak az ablakait berakta, fl. 1. den. 10” (V/XXI. 66.).

1595. szept. 2. Kvár szkve: a harangok jövedelme: „Komijes Máté gyermeke” (VI/XIII. 23.).

1598. jun. 10. Kvár szkve: „A kis templombeli temető boltra egy követ falaztattunk. Attunk Keőmives Máthénak fl. 4. den. 50.” (VII/XVI. 36.).

95 MESTERJEGYES KŐFARAGÓ. 1560–1570 körül

Munkája: házának kapuja a Közép-utcában (34. kép).
Mesterjegye (felső jobb sarka sérült):

81 MESTERJEGYES KŐFARAGÓ 1574-BEN

Munkája: ajtó Petrus Minch monogramjával (27. kép).
Mesterjegye:

MESTERJEGYES KŐFARAGÓ 1581-BEN

Munkája: párkánytöredék Wolphard-cimerrel (Muzeum).
Mesterjegye:

MESTERI EGYES KŐFARAGÓ 1581-ben

Munkája: ablak Wolphard-cimerrel (Pákei-villa).
Mesterjegye:

106 MESTERJEGYES KŐFARAGÓ 1586-BAN

Munkája: a Hid utca 22. számú házból (43. kép).
Mesterjegye:

P25 KŐMIVES MIHÁLY – MICHAEL KEOMIWES

1591. nov. 1. Gyfehérvár. Báthory Zsigmond a kvári kőfaragók kérésére megerősíti céhlevelüket. Küldöttségük tagja „Michael Keomiwes magister lapicida.” (I. az 1975/1. számban).

[1593. Kvár szkve: Mihály mesternek malomkő javításért 55 dénárt fizetnek. (V/XX. 152. – Goldenberg 1958. 111.). – Kérdés, hogy a malomkövet javító Mihály mester azonos-e Michael Keomiwes magister lapicida-val.]

1593. aug. 12. Kvár szkve: „Diószegi Istvánnak és Kwmies Mihálynak több tár-saival egyetemben az kühid (a Békás patak hidja) csinálásától fl. 12.” (V/XXI. 25.).

1595. aug. 31. Kvár szkve: a harangok jövedelme: „Kömives Mihály drabant (darabont) felesége” (VI/XIII. 23.).

1597. aug. 18. Kvár szkve: a Hid kapun dolgozott Kőmiess Mihály Kőmijess Andrással és Dabó Lőrinczzel (VII/XIV. 107.).

1598. Kvár szkve: „A széna utczai kis ajtó előtti hid csinálásáért .... Kwmijes Mihálynak és Kwmijes Péternek attunk először készpénzt fl. 15. – másszor attunk fl. 12. –; harmadszor attunk nekik fl. 12. - Utolszor ismét miért hogy Kwmies Mihály Katonai uramnak mielt, nem érkezett az hid csináláshoz, mert későre halada fejedelem és az ország népe ittléte miatt az ház (!) csinálás, mert bíró uram szekeret nem adhatott az kő hordásra, mikoron bíró uram szekeret adhatott, akkor Kwmies Mihály itthon nem volt.” (VIII/III. 11.).

MÓNKA MIHÁLY

1592. Kvár szkve: „A Torda utcai kis ajtónál való kőfalón való építés” – Mónika Mihály két legénye dolgozott itt négy napig. (V/XV. 177.).

1592. jun. 18. Kvár szkve: „18 Junii vitteg az kőmieseket Monijka Mihájt és Zilagij Jánost urunk parancsolattyaiból Huztra mivelni. Adatott bíró uram velem kölcségekre nekik fl. 4.” (V/XV. 238.).

1592. szept. 8. Kvár szkve: „Monika Mihályt több kőmiesekkel hatodmagával Kovachi János viszi urunk számára 4 lovon Tordáig. fl. 1.” (V/XV. 90.).

1592. nov. 16. Kvár szkve: „Eodem die az Monostor utczai kapunál a feljáró garádicsnak vöttem 4 lépésnek való követ a fenesi banyából den. 48. Hozta haza Chiazkaj Gál den. 45. A csinálástól fizettem Monika Mihálynak fl. 2. den. 25.” (V/XV. 162.).

1594. jun. 1. Kvár szkve: „Monika Mihályt negyedmagával vitte Thoth Gáspár 3 lovon Tordára. Attam den. 75.”

MURATORE ARCHITETTO

1584. febr. 27. P. Ferrante Capeci kvári rektor levele P. Claudio Aquaviva jezsuita generalishoz: „Secondo priego V. Paternità, mi mandi a turri modi un mezzo architetto, qual sia ancora un intiero mutatore, quale qui è il nostro Josefo. Tale mi par-

ve un mastro Gioan Pietro che fabbricava al collegio, non domando già quello, se è caro al collegio; ma esprimo il nostro bisogno e vorrei se non quello, uno simile. Qui havemo mille scudi l'anno da fabbricare e per non haver uno fedele, se ne va gran parte in niente ..... Padre mio, di nuovo replico, ho chiesto due: un Rettorico et un muratore architetto, et ho detto sì poco per non noiar la provintia, ma se ne mandasse più de maestri, sarebbe meglio, perche quei che qui sono, s'occuparebbono utilmente con i prossimi.” (Fontes II. 1913. 64-65.).

KÜMIES NÉMET BÁLINT

1593. Kvár szkve: „Az Óvárban való folyamra való köleség, mely a földalatt a scholan által megyen ..... 2 decembris alkuttam mingyárást meg az kűmies német Bálinttal az folyamnak teljességében végbeviteleig minden napra den. 25.” Dec. 2-15-ig mindennap dolgozott. (V/XV.).

NYIRŐ DÁNIEL

1594. márc. 7. Kvár tjkve: a tanácsülésben a bíró előterjesztésére elhatározták a Középkapu tornyának a megépítését. Az építkezéssel Ispoli mestert és Nyirő Dánielt bízták meg. Először meszet kellett égettetniök – tartalékra, eladásra is. Az idő felmelegedésekor pedig meg kellett kezdeniök az építést (Jakab II. 1888. 288). – Jakab az építkezéssel megbízott két személyt kőműves-mestereknek tekinti, Ispoli mestert pedig olasz származásúnak. Feltevéseinek helyessége csak az eredeti szöveg alapján lenne eldönthető, ezt azonban Jakab sajnos nem közli.

NYIRŐ AMBRUS

NYIRŐ JAKAB, a rakó

1574. jul. 7. Kvár szkve: a monostori őriző ház kiadásai, a tételekben szerepel „Nyrő Ambrus” és „Nyrő Jakab, a rakó.” Az utóbbi kétségtelenül murarius volt, feltehetőleg az előbbi is (II/VII. 56).

JACOBUS OLAZ

P26 1525. dec. 20. A kvári tanács által megerősített céhlevélben mint a „confraternitas lapicidarum” egyik céhmestere szerepel „Jacobus Olaz”. (I. az 1975/1. számban).

KOMIES (KEOMIES) PÉTER – PETRUS KEOMIWES

1584. máj. Kvár szkve: „A Torda-utcai kis ajtóra tett költségek” – „Kőmies Péter négy nap (dolgozott), 1 nap den. 33. – fl. 1. den. 32.” (III/XVIII. 14.).

1586. dec. 11. Kvár szkve: „Az elmúlt nyárba az perengégnél való kőköblöt ujták meg az vásárbirák. Kőmies Péternek attam tölle den. 35. Négy torockai vasat vöttek bozzá Feier Tamástól. Fizettem den. 90.” (III/XVII. 15b.).

1588. márc. 16. Kvár szkve: „Az sacrestia megcsinálásától a ttunk Keomiwes Péternek fl. 3. den. 75.” (IV/IX. 13.).

1588-okt. Kvár szkve: a feredő háznak küszöböt faragtatnak, a Hid-utcai kapuhoz tengely-követ stb. – „Attam Keomijes Peternek az három kövek faragásától, berakásától fl. 1. den. 60.” (IV/III. 29, 38.).

1588. okt. 15. Kvár szkve: „Az feredőházhoz faragott Komijet Péter küszebnek, szekeresnek attam den. 3.” (IV/III. 59.).

1589. die Paschatis. A kvári tanács a kvári kőművesek és kőfaragók kérésére régi céhlevelüket megerősíti, illetve újra kiadja. Küldöttségük egyik tagja: „Petrus Keomiwes magister lapicida.” (l. az 1975/1. számban).

1590. febr. 21. Kvár szkve: „Biró uram akarattyából vitte Nagy Ferenc urunk kőmiesset, Kőmijes Pétert, urunk levele volt [nála]. Fizettem 2 lóra Désre fl. 1.” (IV/XXI. 76.).

1590. márc. 12. Kvár szkve: „Biró uram hagyásából vine Bothos Marton Tordára urunk kőmiessét, feleségével, marhájával egyetemben. A 4 lóért fizettem fl. 1.” (IV/XXI. 76.).

Megjegyzendő, hogy az utóbbi két tételt (1590. febr. 21. és márc. 12.) csak feltételesen soroztuk Keomies Péter kolozsvári mester adatai közé, mivel a sáfár ezekben a tételekben a fejedelem kőműveséről ír. Viszont kétségtelen, hogy a kolozsvári Keomies Péter dolgozott a fejedelemnek.

1590. máj. Kvár szkve: „Ajtó meljéket vagy kőajtót az fokházhoz vettünk Keomiet Pétertől fl. 5.” (IV/XIV. 15.).

1590. jul. 5. Kvár szkve: „Biró uram akarattyából vitték az kőmyesseket Wy várra Keomyes Pétert szolgástól és Keomyes Jánost szolgástól, 3 lóval. Varga Istvánnak fizettem fl. 1. den. 50.” (IV/XV. 9.).

1590. szept. 17. Kvár szkve: „Esmeg ugyanazon napon vinék el az Keomyes Pétert, hatod magával, Wy Várra, 4 lóra Rab Jacabnak fizettem fl. 1. den. 30.” (IV/XV. 11.).

1593. szept. 16. Kvár szkve: „Eodem die Kwmjes Péter foldozon az Kaiantó patakon való kw hidon másodmagával egy nap. Fizettem den. 40.” (V/XXI. 28.).

1593. Kvár szkve: Keomies Péternek fizetnek 18 dénárt, mert a megrepedt malomkőben lyukakat furt a kapsoknak (V/XX. 152. - Goldenberg 1958. 111.).

1593. nov. 22. Kvár szkve: „Kwmies Péternek fizettem, hogy az alsó tanácsháznak a kemencéje eltörött vala, uj melyéket csinált, feltörte, és az kemencze lábait megfódozta den. 32.” (V/XXI. 65.).

1596. ápr. 20. Kvár szkve: „Diószegi Istvánt és Kőmies Pétert Gyaluban asszonyunk őfelsége (Mária Krisztiema) hivatalara mivelni, vine 2 lóval Hoec Mátyás den. 25.” (VI/XXI. 8.).

1598. aug. 20. Kvár szkve: „Ugyan akkor attam Biró uram hagyásából Diószegi Istvánnak és Keomies Péternek, hogy egy ajtónak való helt vagnanak ki az Kádár

András uram hazából az Wiczey Máthé házára, egy ajtóhoz való faragott keuekkel együtt fl. 6.” (VIII/III. 59.).

1598. Kvár szkve: „A Széna utcai kis ajtó előtti hid csinálásáért .....
Kwmies Mihálynak és Kwmies Péternek attunk először készpénzt fl. 15.; másszor attunk fl. 12; harmadszor attunk nekik fl. 12.” – Kwmies Mihály, mivel másutt is dolgozott, ebből a munkából kimaradt. „Kwmies Péter nem akarta az hidat egyedül csinálni, hanem bíró uram akarattjából egész céhül kellett őket reája erőltetnünk....” (VIII/III. 11.).

P27 RÓMAI KŐMŰVESEK

1583. dec. 29. Kassa. P. Antonio Possevino levele Báthory Istvánnak: „Seminarium vero allata pecunia, institui. Operarios Roma procuravi insigniores. Quatuor fabri murari statim sunt missi.” (Fontes I. 1911. 308.).

SAS KÜMIES ANDRÁS

1593. Kvár szkve: „Az Óvárban való folyamra való költség, mely a föld alatt a scholan által megyen”. – Dec. 19-től 26-ig kifizetések Sas Kümies Andrásnak, kit a sáfár hol Sas, hol Sasz Andrásnak nevez. (V/XXIV.).

P28 SERES JÁNOS – Szécsi Seres János (+ 1579)

185 1530–1533. körül született sirkövének feljegyzéséből következtetve.

1556. ápr. 4. Kvár szkve: „1556 in sacco (sic!) Sabato Nos judex jurati cives Colosvarienses cum Joanni Seres lapicide pro labore in destructione altarium claustrorum den. 50.” (I/IV. 205.).

1570. Kvár. Tanuvallatási jegyzőkönyv: Eppel János bíró előtt Seres Jánosné perli János notariust négy arany pártáért, melyeket az utóbbi először neki, azután Báthy Györgynének adott el. Tanuk: Pártaszövő Katalin és Kalácsütő Ferenc. (Kvár, Acta Judiciaria. – Sándor 1913/I. 211.).

1571-1574. Kvár adókönyve: Seres János Farkas utcai házát 1/4 vonással rótták meg. Szomszédjai Kőműves Tamás és Farkas Pál, aki házát 1574-ben eladta Pitter Rudolfnak. (Sándor 1913/I. 211.).

1574. jul. 22. Kvár szkve: „Seres János jött oda látni (a monostori hid és őrház építéséhez), hoznak vala lepényt, az városba vettem 1 lepényt den. 8. Hozattam egy ejtel bort den. 4.” (I/VII. 59. – Sándor 1913/I. 210.).

1575. Kvár adókönyve: Seres János Farkas utcai házát 3/4 vonással rótták meg. Feltehetőleg megnagyobbította vagy újjá építette a házát. (Sándor 1913/I. 211.).

1576. Kvár szkve: Wolphard István főbíró számadásai: „Seres János. Anno 1576 attam neki a kőszegenek fl. 3. den. 10.” – A bejegyzés folytatását 1. az 1579. évi tételekben. (Kvár szkve: vegyes számadások csomójában: „Debitores matris meae Anno 1565” kezdetű füzet. – Jakó 1957. 367.).

1577. ápr. 7. Kvár szkve: „Kovach Lukács 3 lovon vine Seres Jánost Fejérvárra, hogy a fejedelem hivatta.” Kovach Lukácsnak kifizettek fl. 2. den. 62 (I/X. 63.).

1577. ápr. 18. Kvár szkve: Kovach Lukács Seres Jánost vine Ujvárba 3 lovon. Kovachnak kifizettek fl. 1. den. 21 (I/X. 64.).

1577. nov. 24. Kvár szkve: Egeressi János vine 3 lovon Seres Jánost Désig, „Huztban küldte az ur.” (I/X. 73.).

1579. Kvár szkve: Wolphard István főbiró számadásai (folytatólagosan): „Seres Janos ..... Anno 1579. jan. 12. attam fl. 10.” – „Azon esztendeiben Febr. 15. anam fl. 10.”

„Ittem azon esztendeiben Mart. 22. halalos agiaban kwltem fl. 2, mint ez beueben es Nyluaban talat az Registro fol. 61. Summa fl. 25. [Nb. ez összegben benne van az 1576. évi kifizetés is.] Fizetet ene Szeres (!) Janos. Met (!) ket ablakot czinal, a kohnia ablaka (!), a masik nem keesz mindenestwl, de a fíaj tartoznak megh czinalassual.” (ugyanott mint az 1576. évi feljegyzés. – Jakó 1957. 367.).

1579. márc. 25. A Szent Mihály templom harangozási bevételei: „Seres Janos fl. 1.” (I/XIX. 4.).

Sirkövének feliratán a halálozási dátum szintén „die 25 Martii 1579.” A felirat szerint kora ekkor meghaladta a 9 lustrumot, tehát halálozásakor 46–49 éves lehetett.

281 Seres János mesterjegye hiteles művén, Bocskay Gábor egeresi sirkövén 1573-ból:

185 Seres János mesterjegye sirkövén 1579-ből:

129 Seres fiak mesterjegye Wolphard István főbiró házából származó ajtókereten 1579-ből:

Ezt az ajtót is többen Seres Jánosnak tulajdonították, de ez semmiképpen sem lehet saját kezű műve, mert Seres 1579 telén súlyos beteg volt. Nyilván fiaí faragták. A

mesterjegyen szereplő betű Herepei János magyarázata szerint a család származási

helyét jelző név kezdőbetűje, azaz: Zechi (Szécsi).

Seres Jánosnak tulajdonított munkák:

269-270 Gyulaféhérvár, Székesegyház, vitézi sirkő (tévesen Hunyadi János siremlékéhez kapcsolt tumba-lap). XVI. század második fele, mesterjegye hasonló, de nem teljesen azonos a Seres család jegyével. Mindazáltal a hasonlóság alapján feltételezhető, hogy a Seres-műhelyből vagy legalábbis Seres János köréből származik. Mesterjegye:

127 Kolozsvár, Wolphard-Kakas-ház három udvari ablaka Wolphard István monogram-
jával, melyeket az 1579-es feljegyzésben említett ablakokkal azonosítottak.

224 Seres Jánosnak tulajdonítható munkák: az egeresi várkastély kapuzata 1572-ből,
99-100 és talán egyéb faragványai is, Kvár, Fő tér 20. sz. ház kapuja 1571-ből és ablakai.
A kapu teljesen megegyezik az egeresi várkapuval, a párkányát díszítő medaillon-
domborműve az egybefont hármás ruhátlan alakkal pedig az egeresi Bocskay-sirkő
pajzstartó puttóira emlékeztet.

P28 A Seres családról Herepei János – kolozsvári és szucsáki levéltári kutatásai alap-
ján – a következőket állapította meg. A család Szilágyságból, Szécs községből szár-
mazik, a XVI. század elején telepedett meg Kolozsvárt (talán már korábban is).
A család váltakozva használta hol a származási helyet jelző előnevet (Zechi -
Zeechi – Szécsi), hol a családnevet (Seres). A XVII. század második felében a
család Szucsák községbe költözött és ott élt a XVIII. század folyamán (Herepei
1947. 14-15, 19). Feltehetőleg a család őse – és a kőfaragásban is első képviselő-
je – Nicolaus Zechij magister lapicida, akinek a kérésére a városi tanács először
adta ki a kőfaragók céhlevelét (1525 dec. 20). A család férfitagjai közül 1570-
1573-ban említik Seres Lőrinczet. Mártont és Mihályt (Sándor 1913/I. 211.). A csa-
lád XVII. századi tagjai: Seres János festő, aki 1624 októberében a nagy templom to-
ronyórájának a tábláját festene (Jakab II. 1888. 378), Széchi Seres István ötvös-
mester, akinek a házába Bethlen Gábor és más előkelőségek gyakorta szálltak meg (Erd.
Tört. Adatok. IV. Kvár, 1862. 182, 199; Herepei 1947. 19.). 1646-ból való Seres
István gyermekeinek (Istók, Borka, Kata) a sarköve a házsongárdi temetőben (Zsakó
1911. 21.). Mivel ez a dátum már igen késői, valószínű, hogy hasonló nevű fia
gyermekeinek a sarköve.

A család származását és névhasználatát félreérthetetlenül tisztázza Szamosközy feljegyzése: „Stephanus Seres, patria Zechi dictus” (II. 1876. 118).

Irodalom: ESZTERHÁZY J.: A kolozsvári Boldog-Asszonyról címzett, jelenleg ev. ref. egyház története. Arch. Közl. IV. 1864. 3-8., VERESS E.: A Hunyadiak síremlékei és Castaldo. Magyarország Műemlékei. I. Bp., 1905. 98-108. (az un. Hunyadi-sírkő mestere Seres János). VERESS E.: Kakas István. Bp., 1905. 38., GERECE 1906. 433. VARJU E.: A gyulafehérvári Hunyadi-emlékek. Arch. Ért. 1907. 29. (cáfolja Veress feltevését). CSÁNYI 1913. 26. (az 1579-es ajtó – Pósta Béla szerint – Seres Jánostól). SÁNDOR 1913/I. 108-111 (a gyfehérvári kő és az 1579-es ajtó nem Seres munkája). SÁNDOR 1913/II. 59-60 (a gyfehérvári tumba és az 1579-es ajtó mesterjegyét azonosnak tartja). BALOGH 1934. 145. 1935. 21., 45. kép (kiemeli a névbetűk magyar sorrendjét). 1940. 546. GEREVICH 1940. 161. BIRÓ 1941. 83. VÁSÁRHELYI 1942. 67. HERPEI J.: Bocskai Gábor egeresi síremléke és mestere. Kolozsvár, 1947. – Kolozsvári Bolyai Tud. Egyetem. Erd. Tud. Intézet (a Bocskai-sírkövet a mesterjegy alapján Seresnek tulajdonítja; a Wolphard-ajtó és az un. Hunyadi-tumba nem Seres műve; a mester részt vehetett az egeresi kastély kapujának és egyéb részleteinek a kifaragásában, a gyerővásárhelyi Gyerőfi-Mikola-sírkő feltehetőleg szintén Seres műve). ENTZ G.: A Farkas utcai templom, Kolozsvár, 1948. 28. BALOGH 1953. 43. 1956. 301. JAKÓ 1957. 367. GOLDENBERG 1958. 109. 111. BALOGH 1961. 338. SEBESTYÉN 1963. 91. BALOGH 1964. 336, 353. MURÁDIN 1965. 144. BALOGH 1966. 670. Művészeti Lexikon. IV. 1968. 265. PASCU-MARICA 1969. 73, 78 (a Wolphard-ház bárom udvari ablakát Seresnek tulajdonítja), 82. kép. BALOGH 1970. 236. 1973. 238.

SERES JÁNOS FIAI

1579. március. Wolphard István főbíró számadásai: Seres János két ablak kifaragását vállalta, az egyik elkészült, „a másik nem keesz mindenestwl, de a fiaj tartoznak megh czinalassual.” (Kvár szkve. – Jakó 1957. 367.).

185 A bejegyzés alapján nagyon valószínű, hogy Seres szép sírkövét a kőfaragásban
129 jártas fia faragták, feltehetőleg az 1579-es Wolphard-ajtót is, amelyen a fent említett mesterjegy látható.

SIMON MAGISTER LAPICIDA.

1569. febr. 2. Ambrosius komies és Mikola István között folyó perben az egyik tanu. (1. az 1975/1. számban).

ZAZ (SZÁSZ) ANTAL

1593. ápr. 19. Kvár szkve: „Zabo István viszen Désre kwmieseket, kik az kamora hazat csinálják fl. 2.” – „Eodem die ugyan Vida Miklós is viszen Désre 4 lovon

kwmieseket fl. 2.” – „Zaz Antal volt fü az kwmiesek között. Adatott Biró uram nekik költséget fl. 1.” (V/XXI. 103.).

SZÁSZ LŐRINC

1492. Kvár szkve: „A Torda utcai kis ajtónál való kőfalón való építés.” – Szász Lőrinc kőműves S napig dolgozott a kőfalón. (V/XV. 177.).

P29 SZILÁGYI JÁNOS

1588. márc. 11. Kvár szkve: „Hivatta Urunk Ő nagysága Fejervarra Diózegy Istvánt és Zilagy Janost Fejervarra. Biró uram parancsára attam nekik lovakkal egyetemben fl. 1. den. – költségekre.” (IV/VI. 20.).

1589. die Paschatis. A kvári tanács a kvári kőművesek és kőfaragók kérésére régi céhlevelüket megerősíti, illetve újra kiadja. Küldöttségük egyik tagja: „Ioannes Zilagij magister lapicida” (I. az 1975/1. számban).

1592. jun. 18. Kvár szkve: „18 Junii vitteg az kőmieseket Monijka Mihájt és Zilagy Jánost urunk parancsolattyából Huztra mivelni. Adatott biró uram velem költségekre nekik fl. 4.” (V/XV. 238.).

1593. máj. 23. Kvár szkve: „Zilagy Janos megyen Bátorij Istvánhoz az faragott kővel, viszi Egeresig Zente Bálint 1 lova den. 25.” – Május 21-ikén 11 szekér faragott követ küldtek Egeresre. (V/21. 105.).

1595. máj. 5. Kvár szkve: „Zilagy Janost az kőművest hivatta urunk ő felsége. Vite Thordáig Ujfalun lakó Soldos Gáspár 2 lován, szekeren fl. – den. 50.” (VI/XVII-a. 58.).

Irodalom: BALOGH 1934. 148. 1935. 25. 1940. 546. GEREVICH 1940. 161. BIRÓ 1941. 83. BALOGH 1953. 49. 1961 343. 1964. 343. MURADIN 1965. 1441. BALOGH 1966. 670. 1970. 239. 1973. 242.

P30 KŐMÜVES TAMÁS – KEOMIES TAMÁS (+ 1584)

1565. márc. 27. Kvár szkve: Kőműves Tamás a nagy templomból kivette a kis orgonát és helyét ismét bevakolta, bemeszelte. (Jakab II. 1888. 185, Goldenberg 1958. 111.).

1571-1575. Kvár adókönyve: Kőműves Tamásnak háza volt a Farkas utcában Setes János szomszédságában (Sándor 1913/I. 211.).

1574. jun. 23. Kvár szkve: elszámolások a monostori hid költségeiről: „Kezdette az faragást az Tamás mester szolgálja is, mellett 4 napig [végzett], fizettem fl. 2. den. 25.” (I/VII. 53.).

1574. jul. 7. Kvár szkve: „Kezdettek az tudnak csinálását az kőművesek Tamás mester és 2 szolgálja.” (I/VII. 55.) – Julius 24-éig dolgoztak a kőművesek (I/VII. 60.).

1574. jul. 11-e után Kvár szkve: „Az vak Tamás mester szolgája” – Ez a bejegyzés azonban nyilván nem Kőműves Tamásra vonatkozik, aki akkor is aktíve működött.

1582. jul. 22. Kvár szkve: „Pap Janos viszi Keomies Tamást három lovon Somborra.” (1582. V. 43.).

1582. okt. 13. Kvár szkve: „Sárdi János viszi Keomijes Tamást, Teolchyres Janost Kendi Ferenc számára három lovon Tordáig den. 75.” (1582. V. 49.).

1584. dec. 5. A kolozsvári egyházfiak számadása: harangozás Keomijes Tamásért. (1584. XV.).

KŐMIVES TAMÁS (az ifjabbik)

1597. febr. 17. Kvár szkve: „Kőműves Tamás csinálta meg a magyar utczai kis ajtó küszöbit, s párta-kövel padimentomozta meg az város felől den. 35.” (VII/XIV. 104.).

FRATER URBANUS LAPICIDA

1524. Antonius Fabri domonkos feljegyzése: frater Urbanus lapicida szerzetestársuk a kvári kolostorban. (Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítási korából. Szerk. Bunyitay V. - Rapaics R. - Karácsonyi J. Budapest, 1902. 529).

Irodalom: BALOGH 1935. 17. GOLDÉNBERG 1958. 109.

URBANUS MURATOR – ORBÁN RAKÓ

1569. febr. 2. Ambrosius komies es Mikola István közön folyó perben az egyik tanu: „Urbanus murator” (I. az 1975/1. számban).

1574. jul. 7. Kvár szkve: A monostori hid költségei: „Orbánnak, rakónak 1 nap den. 25.” (II/VII. 55.).

KEOMIJES VÁRADI GYÖRGY

1588. aug. 17-én, Czegében kelt szerződés szerint kőfaragó munkát vállalt Wass György részére (I. az 1975/1. számban).

Irodalom: BALOGH 1935. 22, 25. GEREVICH 1940. 161.

P31 VÉGH LŐRINCZ

1592. Kvár szkve: „A Torda utcai kis ajtónál való kőfalon való építés.” – Ezen a kőfalon „Veegh Lőrincz” 5 napig dolgozott. (V/XV. 177.). – XVII. századi munkásságára nézve I. a köv. közleményt.

Irodalom: BALOGH 1935. 25. 1940. 546. GEREVICH 1940. 161.

ZAKAL ANDRÁS

1593. jan. 29. A kvári feredő-ház gondnoksága kifizet Zakal Andrásnak: 3 ablakért fl. 4. 2 ablakért fl. 2. 4 ablakért és 1 ajtóért fl. 3. den. 95. 5 napi kőfaragó munkájáért den. 60 (Kvár. Áll. Ltár. kiadatlan oklevél. - Goldenberg 1958. 111.).

NICOLAUS ZECHY (Zechij) céhmester

1525. dec. 20. A kvári tanács által megerősített céhlevélben mint a „confaternitas lapicidarum” egyik céhmestere szerepel „Nicolaus Zechy.” (l. az 1975/1. számban)

1589. die Paschatis. Kvár város tanács előtt a kőművesek és kőfaragók küldöttségé vallja, hogy régi céhlevelüket az akkori tanács kiadta „quondam Nicolao Zechij magistro lapicidae, caeterisque lapicidis.” (l. az 1975/1. számban).

2./ Névjegyzékük időrendben

Frater Urbanus 1524.

Nicolaus Zechij céhmester 1525.

Georgius Wywáry – Georgius lapicida – Georgius Kewmijes céhmester 1525-1530.

Jacobus Olaz céhmester 1525.

Ambrosius Fekete céhmester 1525.

Franciscus sculptor 1525.

Benedictus lapicida – Benedictus Walazwthy – Keomijes Benedek 1530-1556.

Gregorius Kömyes – Keomyes Gergel 1554-1594.

Keomyes Ambrusné 1555-1588.

Keomyes Máthé 1555.

Seres János kb. 1530-1579.

Kőmives Ferenc 1564.

Kőmives János 1565-1590.

Kőmives Tamás 1565-1584.

Ambrosius Komies – Kwmies Ambrus 1569-1593

Johannes discipulus 1569.

Georgius Komies – Kőmijes György 1569-1574.

Stephanus magister – Kőmijes István 1569-1571.

Simon magister lapicida 1569.

Urbanus murator – Orbán rakó 1569-1574.

Mesterjegyes kőfaragó 1560-1570 körül.

Ifju György mester 1574.

Nyirő Ambrus 1574.

Nyirő Jakab rakó 1574.

Keomijes Imreh 1574-1595.

Mesterjegyes kőfaragó 1574.

- Kőmijes Antal 1577-1588.
 Seres János lui 1579.
 Mesterjegyes kőfaragó 1581.
 Mesterjegyet kőfaragó 1581 (más mesterjeggyel).
 Római kőművesek 1583.
 Kőmijes Dabó Lőrincz 1584-1589.
 Mastro Giovan Pietro 1584 körül.
 Josefo Muratore 1584.
 Muratore architetto 1584.
 Komijes Balázs 1584-1585.
 Komijes Péter 1584-1598.
 Kőmywes András 1585-1597.
 P32 Mesterjegyes kőfaragó 1586.
 Kőmives Bálint 1587-1593.
 Keomies Máté 1588-1598.
 Keomijes István 1588-1590.
 Keomijes Váradi György 1588.
 Diószegi István céhmester 1588-1598.
 Szilágyi János magister lapicida 1588-1595.
 Michael Bereczk céhmester 1589.
 Matthaues Berkenyesy céhmester 1589-1595.
 Gyujtó Márton magister lapicida 1589-1593.
 Kuti András 1589.
 Kuthy János magister lapicida 1589-1592.
 Kuti Márton 1589.
 Brassay Ambrus (vagy György) 1590.
 Keomiwes Mihály magister lapicida 1591-1598.
 Keomiwes Gáspár 1592.
 Igyártó János 1592.
 Mónika Mihály 1592-1594.
 Szász Lőrinc 1592.
 Végh Lőrinc 1592.
 Kümies Német Bálint 1593.
 Sas Kümies András 1593.
 Zaz (Szász) Antal 1593.
 Ispoli mester 1594.
 Nyirő Dániel 1594.
 Zakal András 1593.
 Kőműves Tamás 1597.
 Bányai András 1597-1598.
 Igyártó György 1598.
 Tehát összesen 56 személy – a külföldieket nem számítva.

3./Névtelenül bejegyzett kőművesek

1578. jun. 27. Kvár szkve: „Nagy János viszi a kőmieseket 4 lovon Egeresre. Attam bíró uram hagyásából fl. 1.” (II/XIV. 1578. 81.).

1578. jul. 16. Kvár szkve: „Küldött bíró uram az fejedelem parancsolattyára 4 kőmiest Husztba. Attam bíró uram hagyásából fl. 3. den. 75.” (II/XIV. 1578. 28.).

1579. márc. 29. Kvár szkve: „Ugyan akkor Bánfi György kérette volt bíró uramat, hogy egy kőmiest külgyön Zent Kyrálra, Enyeden tul vitte volt Zylágy István 2 lovon. Fizettem neki fl. 1. den. 28.” (1579. /XVI. 57.).

1579. máj. 25. Kvár szkve: „Ugyan akkor az fejedelem parancsolattyára küldött bíró uram 7 kőmieseket Váradra az fejedelem miére. Vitte őket Zekely Imreh mind Váradig; fizettem neki 6 lovára fl. 10. den. 50.” (II/XVI. 1579. 59.).

1579. jun. 8. Kvár szkve: „Ugyan akkor Kalmár János uram ment volt Fejérvárra az ő maga dolgáért. Az szőnyeget is ő kegyelmétől külték el Nagylaki Imrehnek. Mikor értette János uram az fejedelemnek haragját az kőmiesek felől, hogy az fejedelem miére nem mentenek volna, Gálfinak és Kancellariusnak adott ajándékba 32 narancsot, hogy az fejedelem haragját szállítsák. Tota 1 per den. 8., fl. 1. den. 92.” (II/XVI. 1579. 18.).

1579. jun. 13. Kvár szkve: „Azon napon, Keoressij Balás vitt az fejedelem parancsolattyára 6 lovon Désre 6 kőmieseket. Fizettem neki fl. 3.” (II/XVI. 1579. 61.).

1585. jun. 13. Kvár szkve: „Zekeres János vitt két lovon Somborj számára Zent Egiedre egy kőmiest. Attam den. 75.” (III/XXIV. 54.).

1585. jun. 23. Kvát szkve: „Fejedelem parancsolta vala, hogy az kőműveseket ki külgyük Váraddá.” Költséget adnak nekik 2 forintot. (III/XIII. 60.).

1585. jun. 23. Kvár szkve: „Urunk parancsolt vala bíró uramnak, hogy az kőműveseket Váradra külgye. Attunk 2 szekeret alájok. Egy szekeres Maros Gergelyé, 6 lóval fizettem fl. 3., az másik szekeres Tömösváry Andrásé. Fizettem Hunyadig néki fl. 3. Item ugyanazon nap az lovas legényt bíró uram el külte vellek Mártont Hunyadig, hogy tovább ne vigyék az szekereket. Fizettem den. 50.” (III/XXII. 9.).

1585. aug. 23. Kvár szkve: „Sombory László uramnak kültünk kőmiest, asztalost, szücsöt Sombotra. Attunk 1 szekeret 4 lóval alájok. Szász Jánosét. Fizettem fl. 1. den. 50.” (III/XXII. 14.).

1585. nov. 3. Kvár szkve: „Sasz György viszen egy kőmies legint Sombotihoz az meszelő ecsettel den. 37.” (III/XXIV. 61.).

1587. szept. 28. Kvár szkve: „Az nagy hid lába megfoltozására” köveket szállítanak. „Item az kőmieseknek, hogy az hid lábát megfoltozták, köveket faragtának, az faragásától, rakásától fizettem nekik fl. 2. den. 50.” (III/XXX. 31.).

1588. jun. 25. Kvát szkve: „Vitte el Somborra Haydo Tamás egy kőmiest és Tolchyr Jánost. Attam 3 lótól fl. 1. d. 12.” (IV/VI. 105.).

1588. jul. 17. Kvár szkve: „Zep Istvan viszi az itt való kőmieseket Váraddá. Az szekeresnek Kis Mihálynak attam hat lovára Hunydid fl. 3. Az fejedelem kőmiese

is vele volt; mindenestől voltak 13. Ezeket vitte Váradig 3 kucsi. Attam egyik-egyik kucsira fl. 2. den. S. teszen fl. 6. den. 15.” (IV/I. 9.).

1588. jul. 23. Kvát szkve: „Vitt Haydo János kőmieseket Wywára [Marosujvárra] Gyulafi [sic!] tévesen Gálfi helyett] mivére, 3 lóval. Attam fl. 1. den. 30. (IV/VI. 106.).

1589. jun. 2. Kvár szkve: „Zigethi János vitte az kőmieseket Ujvárra [Marosujvárra] fl. 1.” (IV/X. 69.).

1589. jun. 4. Kvár szkve: „Az kőmieseknek, kiket Gálfi uramhoz kültünk, Vyvárra [Marosujvárra], attam kölcségbe den. 20.” (IV/X. 24.).

1590. ápr. 25. Kvár szkve: „Vitték az kőmieseket Wywarra [Szamosujvárra], az fejedelem parancsolta. Adatott az hagyott bíró uram erte vellem nekik den. 50.” (IV/XXI. 23.).

1590. ápr. 29. Kvár szkve: „Vitt Haydo János kőmieseket Wywára [Szamosujvárra], 4 lovon, fizettem fl. 1. den. 50.” (IV/XXI. 87.).

1590. máj. 4. Kvár szkve: „Eodem die, vitte Zigiarto Daniel Désre urunk parancsolattyára az kőmieseket, Husztra kültte az város 3 lovon. Attam fl. 1. den. 50.” (IV/XXI. 82.).

1590. máj. 4. Kvár szkve: „Adatott bíró uram hogy az kőmieseket Husztra küldöték könyörgésekre ... den. 50.” (IV/XXI. 25.).

1590. máj. 11. Kvár szkve: „Bíró uram parancsára vitte Atonay Boldisár 5 lovon az kőmieseket. Vitték Husztban. Fizettem fl. 2. den. 50. – Eodem die Kisz (!) Mihály vitte Désre az kőmieseket 4 lovon. Fizettem Tanijzra Gergelynek fl. 2.” (IV/XXI. 83.).

1590. máj. 11. Kvár szkve: „Az kőmieseknek bíró uram akarattyából, hogy Husztra mentenek, fl. 3.” (IV/XXI. 26.).

1590. szept. 25. Kvár szkve: „Vitt Zabo János cancellariusnak [Kovacsóczy Farkasnak] 4 kőmies legényeket, 4 lóval, Tardára. Attam fl. 1.” (IV/XXI. 87.).

1591. márc. 26. Kvár szkve: „Kancellarius uram számára vittének kőmies legényeket Tordáig 4 lovon fl. 1.” (V/X. 40.).

1591. ápr. 23. Kvár szkve: Két szekeren vittek kőmieseket Désre (V/X. 42.).

1591. jun. 3. Kvát szkve: „Vydoc Miklós vitt Thordaig itt való kőmieseket, Feyer-vatta mentenek, 4 lovon vine. Attam neki fl. 1.” (V/X. 46.).

1591. jul. 21. Kvár szkve: „Eodem die Koasa Marton viszen kőmieseket Gálfi uram számára 3 lóval, Tordáig den. 75.” (V/I. 78.).

1591. aug. 18. Kvár szkve: „Pál Jakab vitt kőmieseket Ujvárban Marosujvarra, 3 lovon. Attam fl. 1. den. 12 1/2.” (V/X. 51.).

1591. aug. 26. Kvár szkve: „Kárpitot Péter vine az kőmieseket, kiket Feyervarra az fejedelem hivatott, 4 lovon. Attam fl. 1. – Ő magoknak attam kölcségben den. 25.” (V/X. 51.).

1591. aug. 28. Kvár szkve: „Hasz Márton viszen Bátor Boldisárnak 9 kőmieset Tordáig, 5 lóval. fl. 1. den. 25.” (V/I. 80.).

1591. szept. 25. Kvár szkve: „Báthori István hivatott volt Somlyóra egy kőmiest. Vitte Kondor János 1 lovon. Attam neki 7 mély földre den. 87 1/2.” (V/X. 53.).

1591. szept. 26. Kvár szkve: „Vas György kéretett Ujjvárbán [Szamosujvárbán] kőmieseket. Régeni Bálint vitte el. Attam neki den. 75.” (V/X. 55.).

1591. dec. 6. Kvár szkve: „Vermesi Mátyás viszen 4 kőmiest Ujvárig [Szamosujvárig]. 2 lóval den. 75.” (V/I. 89.).

1592. jun. 20. Kvár szkve: „Eodem die Benessi (!) Mihály viszi az kőmieseket Deesre, szerszámostói, 6 lovon, kik Husztra mentek, fl. 3.” (V/XV. 84.).

1593. ápr. 19. Kvár szkve: „Zabo István viszen Désre kwmieseket, kik az kamora házat csinálják, fl. 2.” – „Eodem die ugyan Wida Miklós is viszen Désrw 4 lovon kwmieseket fl. 2.” – „Zaz Antal volt fü az kwmiesek között. Adatott Bitó uram nekik költséget fl. 1.” (V/XXI. 103.).

1597. szept. 21. Kvár szkve: négy kőmives megy Almásra. (VII/XII. 1597.).

Tehát összesen 38 bejegyzés név szerint nem ismeretes kőmivesékről. Szám szerinti említés 13-szor, ö s z z e s e n 44 s z e m é l y . Számszerű említés nélkül, de mindig többes számban „kőművesek”, összesen 25-ször. Tehát l e g k e v e s e b b 50 s z e m é l y . Megjegyzendő azonban, hogy ugyanazokat a kőműveseket többször is kiküldhették.